

Hvat leggur tú í hugtakið »tolsemi«?
Ein góður tanki, ið alt ov ofta verður misbrúktur sum eitt ideo-logiskt lætt kúgingaramboð.
Tolsemi letur seg illa definera, tí ein hvør definitión ger seg lættliga seka í at avmarka hugtakið, og minkar harvið um tolsemið í tráð við egna hugmynd. Sjálvur knýti eg hugtakið tolsemi til einans at umfata tankaverðina og talufrælsi. Fyri meg merkir tað, at allar meiningar skulu vera loyvdar og kunnu vera forðar fram, sjálvsagt við egnari ábyrgd. Tað er at góðtaka, at fólk kunna vera ósamd við eins egnu tankar og gerðir, tó uttan at hetta forðar einum sjálvum at gera tað, ið ein metir vera rætt. Tað at vera ósamdur við øðrum, og virka hareftir, um

Hvat leggur út í hugtakið »tolsemi«?
Eri eitt sindur fløktur í kemi'ini. Stokkkonservativur í ávísum før-um og superliberalistur í øðrum førum. Hugsjónir eru neyðugar, men at fylgja teimum slaviskt, at suspendera viti, bara fyri at fylgja einum ráki treytaleyst, tað hevur í flestu førum havt vanlukkur við sær. Eitt dømi er kommunisman. Hugsjónin í sær sjálvum er edilig, men tann politiski leikur, sum fór fram í hennara navni, eitt nú í Sovjetsamveldinum, endaði í berum menniskjasligum tramanskapi. Maktin brúkti ástøðina sum rambukk í devilsettum statsterrori ímóti sínum egnum borgarum.
Hugtakið tolsemi er eitt nógv brúkt orð í tíðini. Einsamalt sigur orðið kortini onki. Onkursvegna er fylgjan av orðinum orðini virðing, ábyrgd, fólkaræði og accept. Fyri mær tekur hugtakið tolsemi støðið í hvørjum einstakum individi. Hvørt einasta menniskja skal treytaleyst sleppa at liva soleiðis, sum tað nú einaferð er borið inn í hendan heimin og eisini samsvarandi

Hallur av Rana

**27 ÁR
STUDENTSPRÓGV Í 2004
LESUR STJÓRN MÁLA FRØÐI Á FRÓÐSKAPARSETRINUM
FORMAÐUR Í UNG FYRI MIÐFLOKKIN**

trúgv, religión, politikk og annað, kann aldrin skýrast ótolerant. Tað er fyrst, tá man forðar øðrum at bera síni sjónarmið fram, at talan er um ótolsemi. Í stuttum, tolsemi er rætturin hjá fólki at hava sínar egnu tankar og frælsi at bera teir fram.

Hvørjir eru fyrimunirnar við einum tolsamum samfelag?
Hvat er hugtakið eitt »tolsamt samfelag«
annað enn eitt innantómt, útjaglað, populistiskt orð á hædd við orðið vælfærðarsamfelag? Eitthvørt samfelag er uppbyggt av stríðandi pørtum við egnum hugsanum um, hvat er rætt og hvat er skeivt, hvat kann góðtakast og hvat ikki kemur upp á tal. Nøkur meta, at tað at nokta nøkrum børnum lív er tekin um eitt ótalsamt samfelag, meðan onnur vilja hinvegin vera við, at tað at nokta kvinnum fullan rætt yvir egnum kroppi er ótolerant. Fleiri djóravinir meta, at grindadráp er tekin upp á ótolsemi móttvegis okkara felags verum, meðan flestu føroyingar eru ósamdir. Nøkur føra fram, at fyri at

tolsemi yvirfyri øllum átrúnaðum skal fáa rúmd, má kristindómur avskaffast í fólkaskúlanum, meðan onnnur føra fram, at tílíkur retorikkur er ótolerantur móttvegis tí aldargamla grundvølli, ið okkara forferdrar hava bygt.
Hvussu skal man kunna byggja eitt tolsamt samfelag á so ymiskar hugsanir? Tað kann man ikki, tí politiskt ber tað ikki til at lóggeva tolsemi inn í eitt samfelag, tí ein hvør lóg antin minkar um frælsi ella er útilokandi fyri bólkar og einstaklingar. Men í øllum ósemjunum hómast hóast alt eitt eyðkenni, ið øll kunna taka undir við – frælsi at kunna hava allar hesar meiningar og at føra tær fram við egnari ábyrgd. Og tað er fyrimunurin, at ongin skal óttast at bera fram sannleikan, ella tað, tey meta er sannleiki.

Hvørjir eru vandarnir við einum tolsamum samfelag?
Menniskjað. Tíverri finnast tað alt ov nógv fólk, ið ongar trupulleikar hava av at lúgva og spreidda hatur,

og tiskil gerst styrkin við einum tollyntum samfelag, frælsi at bera tað fram, ið ein vil, eisini veikleikin. Men vit eiga ikki at óttast veruligt tolsemi, so leingi man hevur eina rættarskipan, sum riggar væl, ið bæði kann verja fólk frá ósannindum og ærumeiðingum og verja rættin hjá øllum at sleppa til orðanna.

Hvar setir tú markið fyri tolsemi?
Eg hugsí um eitt sitat hjá C.S. Lewis: »Øll siga, at fyrigeving er eitt gott hugskot, inntil tey hava okkurt at fyrigeva.«
Um vit ikki megna at vísa tolsemi yvirfyri teimum tankum, ið vit ikki eru samd við, hvat er so virði í tolsemi?
Tolsemi hevur einki mark, og tað er tiskil eisini eitt hugtak, sum ikki ber til at stjórna ella lóggeva eftir. At avmarka tolsemi við einum marki vildi verið í andsøgn við

hugtakið sjálvt og leggur upp til eitt misbrúk av hugtakinum, tí í somu løtu man roynir at festa tolsemi til nakrar tankar, felagskapir, lóggávu, mark og so víðari, missur tað sín týðning og gerst eitt ideologiskt kúgingarhugtak hjá brúkaranum til at teppa mótpartar við.
Marx og Engell lýsa væl vandan í hesum við teimum kendu orðunum: »Í einum hvørjum tíðarskeiði eru tankarnir hjá tí ráðandi klassanum teir ráðandi tankarnir.«
Tíverri tykist tað eisini at vera støðan í Føroyum í dag. Felagsskapir, flokkar og einstaklingar kappast um at tiltuska sær heitið tolsom, samstundis sum tey peika eftir teimum, ið hava øðrvísi tankar og meiningar – ofta minnilutar – og skýra tey fyri at vera ótolsom. Av sonnum ein margháttlig støða, ið einki hevur við tolsemi at gera.

av knøttinum, og enn havi eg bara sæð fyrimunir av tolsemi. Tori at halda uppá, at vælfærðarmenningin hjá einum samfelag í stóran mun er proportional við tollyndisstøðið. Hvaðan kemur vælfærðarsamfelagið frá? Jú, úr heilanum á hvørjum einstøkum individi í samfelagnum. Lopini í søguni eru sjónlig, broyting kom av álvara í, tá ið itgelligensurin hjá arbeiðaraklassanum slapp inn í útbúgvingarstovrnarnar og ikki minni tá ið intelligensurin hjá kvinnum flutti frá kjøtgrýtunum út á arbeiðsmarknaðin. Treytaleyst tolsemi í trúðarmálum, sexuelliari orientering og í innflytaramálum fer heilt víst at vera triðja stóra lopið, synergiin, samrakstrarmátturin, úr mongum ymsum fatanum og virki fara heilt víst at magna samfelagið. Var í New York seinasta heyst í tríggar vikur í politiskum ørindum, og at uppliva eina bráðpannu sum Manhattan, samansetta av øllum hugsandi menniskjum, trúðarrætningum og sexuelliari orientering kann næstan ikki bekrivast, – tað má upplivast.

Hvørjir eru vandarnir við einum tolsamum samfelag?
Einasti vandin eg síggi við einum tollyntum samfelag er, at eitt nú ótolsamir innflytarar kollektivt leggja trýst á tollyntu skipanina og mæða støðið undan tí frælsa samfelagnum. Tað er uppgávan hjá politisku skipanini at byrgja upp fyri hesum. Nógvir av innflytarunum í grannalondum okkara koma úr londum, har hugtakið tolsemi ikki er til, teir skilja tað ikki, eru onkursvegna heilavaskaðir á allan hátt, teir hava ikki gjørt ferðina um-vegis eina reformatión, tí má kravið vera, at teir »lov følge eller land fly«. Ongin eigur at sleppa at gera fyrsta álopið á frælsa vælfærðarsamfelagið, líkamikið um hann skilir konsistensin og substansin í tí ella ikki.

Hvat setur tú markið fyri tolsemi?
Markið fyri tollyndinum er har, sum frælsið hjá einum individi gongur út yvir frælsið hjá einum øðrum individi. Í einum komplexum samfelag kann tað vera trupult at finna hesa javnvágina, men samfelagsradarin eigur alla tíðina at halda focus á júst hesum skeringspunktinum.